



## »Däffö gör de på detta viset«

I föreställningen *Ronja Rövardotter* på Toleredsskolan drar elever från särskolan och grundskolan fulla salonger.

Ett sprakande skådespel, med mycket sång, musik och glädje.

Alla i ensemblen gör sitt livs insats – och utmanar sina egna gränser.

**RONJA RÖVARDOTTER ÄR** berättelsen om Ronja och Birk, barn till rövarhövdingarna Mattis och Borka som legat i fejd ända sedan de var små och slogs om kottarna i skogen. Men Ronja och Birk överbryggar klyftan mellan de två klanerna och blir vänner. På samma sätt är Toleredsskolans teateruppsättning en brygga mellan två skolvärldar. Rollerna i dramat spelas av elever i särskolans tre klasser och eleverna i klass 3A. De små nyfikna rumpnissarna har värvats från en specialavdelning på förskolan.

Gruppen har repeterat tillsammans under drygt fyra månader och premiären i april 2005 blev en sådan succé att de fyra föreställningarna fick utökas med en extra. Vi besökte gänget under ljudrepet dagen före första publikmötet, då trettiofem barn och tio pedagoger och elevassistenter finslipade sångnummer och repliker och tränade in- och utgångar på scenen. Men först skulle alla sminkas och få på sig rövarkostymer, prinsessklänningar och riddardräkter.

– Min mamma kommer imorgon, berättar tolvåriga Nadja stolt. Hon spelar Ronjas mamma Lovis och är påtagligt pirrig av förväntan.

Fanny tillhör staben som sköter ljudeffekterna bakom scenen. Det är de som kraxar fram vildvittrornas olycksbådande mantra »finns inte, finns inte« när Ronja går vilse i skogen. Och som säger rumpnissarnas klassiska replik: »Vaffö gör hon på detta viset«, när småtingarna från förskolan kryper fram.

Uppsättningen rymmer många härliga sång- och musiknummer, specialskrivna av musikläraren Christina Holmgren till gamla och nykomponerade melodier. »Ska vi, ska vi visa grejer som vi snott«, sjunger mattisrövarna när de rånat prinsessföljet. Ronja och Birk sätter sina duetter ganska säkert på dagens repetition, men sångträningen har tagit tid, berättar Rasmus som spelar Birk. Det svåraste är att använda mikrofon.

– Och att sitta tyst i skrubben bakom scenen när man inte uppträder, tillägger han.

Karin, som spelar Ronja, tycker att det roligaste är att sjunga.

En del elever har begränsad talförmåga, andra saknar helt tal och kommunicerar med tecken. Dramapedagogen Monica Pettersson och musikläraren Christina Holmgren har utformat rollerna så varje barns förmågor tas tillvara. En pojke som saknar tal gör en flöjtspelande narr. Vissa sångnummer innehåller både sång och teckenspråk.

Replikerna kan vara korta, men ändå väldigt effektfulla. När Anton, Ronjas pappa Mattis i pjäsen, vrålar »flicka, flicka!!« i upphetsning över sin nyfödda dotter är det omöjligt att inte ryckas med.

– Vi skriver ständigt om manus för att anpassa utmaningen till eleverna, säger Monica och Christina.

En berättare, som spelas av en vuxen, driver historien framåt och förmedlar de viktiga händelserna i skeendet. Det är kanske lätt att tro att eleverna i grundskoleklassen har lättare att fixa sina roller och stå på en scen. Men de kan ofta





Även en rövarhövding måste vara snygg i håret. Anton spelar Ronjas pappa Mattis.

vara mer hämmade och blyga än särskolans barn som använder sitt kroppsspråk och visar känslor på ett mer självklart sätt, säger grundskolläraren Elizabeth Svensson. De ledande rollerna är jämnt fördelade. Ronja och hennes familj spelas av särskolans elever, Birk och hans föräldrar av grundskoleelever medan rövarbanden är mixade.

Ambitionen med uppsättningen har varit att alla barnen

ska utvecklas. Under arbetet lockas de att utmana sig själva, att öppna nya fönster inombords och upptäcka sidor de inte visste fanns. För vissa handlar det om att lära sig slappna av, släppa rädslan att göra bort sig. Att våga ta för sig, kunna prata med hög röst och lita på att man duger. För barn som har svårt att koncentrera sig kan provningen vara att fokusera i en stökig och stundtals kaotisk miljö.



När Ronja somnat i skogen kryper rumpnissarna fram ur sina bon. Över 1 500 besökare har sett Toleredsskolans bejublade föreställning Ronja Rövardotter, ett samarbete mellan särskoleklasser och en grundskoleklass.

– Vi har varit framme och rört vid varenda person. Sporrat dem och sagt: Du kan mer, du kan bättre, säger Monica Pettersson.

När människor öppnar sitt inre händer något, berättar Monica, som jobbat med ungdomsteater i över tjugo år. Många av barnen har växt och fått starkare tilltro till sig själva. Några elever har genomgått en stor förändring – blivit flera år mognare på bara några månader. Att kliva in i en roll och lämna sitt vanliga jag har ibland en magisk effekt. En pojke med autism som haft svårt att klara virrvarret på träningarna, kunde sin sång klockrent när han fick en mikrofon i handen, berättar läraren Eva Rydell Andrén.

Det är inte bara sångnumren och den sceniska gestaltningen som håller hög nivå. Alltifrån kostymer till rekvisita och dekor har en professionell touch, vilket är viktigt för elevernas engagemang, förklarar Monica.

– De höga konstnärliga målen blir också elevernas drivkraft.

I teateruppsättningen blir alla barn en del i ett sammanhang. Alla har en uppgift att fylla, vare sig man är scenarbetare eller har en huvudroll i pjäsen. Helheten påverkas av hur var och en gör sin insats, att alla klarar sina förflyttningar, har rätt tajming, säger rätt replik och så vidare. Känslan av att vara en i gruppen är särskilt viktig för barn med funktionshinder, menar Monica.

– Många av våra barn blir sällan del i ett sammanhang. De är annorlunda, och deras speciella behov hamnar lätt i centrum.

Under föreställningen står hon vid scenkanten och sufflerar, tecknar och pushar på alla barnen att göra sitt bästa. På scenen och bakom jobbar fyra lärare och två elevassistenter med att koordinera scenbyten, lotsa aktörerna rätt och sköta tekniken – ett arbete som kräver ett sammansvetsat team.

Men eleverna har också lärt sig ta ansvar för varandra. Kamratskapet i gruppen är något pedagogerna jobbat extra med, alla måste hjälpas åt och stötta varandra så att allting flyter. Tioåriga Julia har blivit extra-mamma för två av för-

skolebarnen. »Jag hjälper dem så de får på sig rätt kläder och blir sminkade«, förklarar hon.

I början hade några elever i grundskoleklassen lite svårt att hantera det faktum att särskolans elever är annorlunda. Men idag har barnen lärt känna varandra, de har traskat iväg på många träningspass tillsammans och hejar och pratar spontant på skolgården. En flicka i trean konstaterade en dag att »nu är jag inte rädd för de handikappade längre«.

– De lär sig tolerans för olikheter. Det blir något de bär med sig hela livet, tror jag, säger Elizabeth Svensson.

Särskolans satsning på musik- och dramauppsättningar startade redan 1998, på initiativ av Christina Holmgren och Monica Pettersson. Sedan 2001 har man samverkat med olika klasser på skolans lågstadium. För klass 3A är det andra gången, hösten -03 gjorde man en julkonsert tillsammans. För att eleverna ska hinna skapa en relation till varandra har barnen i trean också varit inne och haft högläsning för särskolans barn under hela läsåret. Då fick de också lära sig lite teckenspråk.

Även pedagogerna i särskolan har lärt sig mycket om barnen genom samarbetet.

– Klassgränserna har sprängts. Vi har fått mer kunskap om varandras elever, om deras möjligheter och svårigheter i olika situationer. Ibland upptäcker vi saker som inte klassläraren sett, säger Eva Rydell-Andrén.

Över 1 500 personer såg vårens föreställningar av *Ronja Rövardotter*. Nu väntar en välförtjänt vila för lärare och elever – men till hösten sätter planeringen för nästa premiär igång. Säkert väl värd att vänta på! ●

Teateruppsättningen *Ronja Rövardotter* är baserad på Astrid Lindgrens bok med samma namn.

Föreställningen finns på video och kan beställas från Specialpedagogiska institutet (S.I.T.) Även en film om arbetsprocessen är under produktion. För beställning ring: 031 - 739 80 00

Toleredsskolan tillhör SDF Lundby och har 580 elever och 15 särskoleelever i F-9. Särskolan i Göteborg är ett resursnämnds-uppdrag för Högsbo SDN.